
Asiz III. - bogomdana prigoda za nastavak recepcije II. vaticanskog sabora

Sasvim je razumljivo da odluka Benedikta XVI. kojom je za konac listopada ove godine u Asizu sazvaio treći međureligijski molitveni susret na temu mira, nije mogla usrećiti pripadnike sektaškog Lefebvrovog Bratstva Pija X. Zna se dobro da oni do te mjere osporavaju strateške opcije Sabora da neki od njih govore o "dvjema crkvama", onoj njihovoj "pravoj katoličkoj" i onoj drugoj crkvi, oslabljenoj saborskim herezama. Njima su bliski i oni relativno malobrojni, ali značajno hijerarhijski umreženi krugovi u Crkvi koji uime povijesno nerealne hermeneutike totalnog kontinuiteta s prethodnim barokno-skolastičkim stilom mišljenja i prakse crkvenog života ne uspijevaju prihvatiti stvarnost reformne dimenzije saborskog događaja. Ovi potonji s lefebrovcima zacijelo dijele, ako već ne agresivnu shizmatičku retoriku, a ono zasigurno nemalu aktualnu nelagodu koju u njima izaziva "duh Asiza" (Ivan Pavao II.), raspiren njima teško prihvatljivim novim asiškim molitvenim susretom religija.

Naime, "duh Asiza" u konačnici je jedna od tematskih konkretizacija "duha Sabora". Slovo i duh Sabora nisu suprotstavljene, već međusobno povezane, komplementarne kategorije. Slovo upućuje na duh, a duh je pak drugo ime za ona dubinska usmjerenja, preokupacije i senzibilnosti koji trajno motiviraju i strukturiraju saborske tekstove. Njihova se interpretacijska i duhovna plodnost očituje i potvrđuje postupno u susretima s novim povijesno-kulturnim i civilizacijskim izazovima. Jasno je da baš u tome leži izvorište saborske nelagode svih onih koji su jučer i danas ostali privrženici "supstancijalističke" vizije povijesti kojom dominira kategorija supstancije, a ne dinamike i razvoja. U tom gledanju velike društvene institucije poput Crkve bivaju promatrane kao "hermetički zatvorene supstancije u sebi potpuno

definirane”, tako da ih njihovo brođenje morima povijesti ostavlja netaknutima (J. W. O'Malley).

Svojim osjećajem za aktualnu dinamičku viziju stvarnosti, za povijest, te svojim opredjeljenjem za reformu stila življenja i mišljenja naslijeđenog poklada koja se iskazuje kategorijama kao što su *aggiornamento*, *razvoj* i *povratak izvorima*, Sabor je, očito, otvorio put jednoj *kreativnoj recepciji*. Riječ je o recepciji koja aktivira reformni naboj saborskog duha i slova u novim povijesnim prilikama, poučena novim duhovnim iskustvima i obogaćena produbljenim teološkim uvidima. Prva dva međureligijska molitvena skupa (1986. i 2002.) u Asizu imala su karakter paradigmatškog ostvarenja upravo takve kreativne recepcije Sabora. Duboka čežnja za mirom te snošljivim i solidarnim suživotom među narodima i religijama bio je međureligijski okidač tih susreta. Ali okupiti ravnopravno u Franjinu gradu oko Pape s molitvenim namjerama sve moguće predstavnike kršćanskih crkava i zaista šaroliko mnoštvo predstavnika velikih i malih religijskih tradicija, zaista je bilo nešto što je za katolički doktrinarni i predodžbeni svijet, za katoličku senzibilnost stoljećima, za ne reći tisućljećima, jednostavno bilo nepojmljivo. No to se ipak dogodilo i postalo sastavnim dijelom našeg poimanja Crkve, koju više ne možemo drugačije misliti doli kao Crkvu ravnopravnoga, bratskog dijaloga s drugim kršćanima i religijama.

U Asizu se međutim nisu događali tek mirotvorni, a još manje pacifistički motivirani susreti kakvi se danomice događaju diljem svijeta u cilju dokidanja kulturnih, religijskih i inih često kobnih predrasuda, otklanjanja trenutačnih sukoba i promicanja suradnje. Prvi i Drugi Asiz (o susretima u organizaciji zajednice San Egidio ne govorimo!) u sebi nose snažnu teološku i duhovnu dimenziju. Oni su bili mogući jer im je prethodila saborska teologija s njenim nedvojbenim pomacima bremenitim mogućnostima daljnjeg oblikovanja jedne sve potpunije teologije religija i njoj sve primjerenije dijaloške prakse. Asiški susreti bili su mogući jer su poslijesaborska teologija i praksa mislile i polazile od saborskog ponovnog otkrića jedinstva milosnog i naravnog reda, a time i jedinstva povijesti spasenja s njezinim jedinim izvorištem i ciljem. Više ili manje izričiti saborski trojstveni kristocentrizam omogućio je poštivanje i prepoznavanje nazočnosti komunikacijskog djelovanja univerzalne spasenjske volje Božje na svim prostorima izvan vidljive crkvenosti na kojima se događa humanizacija pa i oduhovljenje ljudi kroz kulture i religije. Imperativ dijaloga postaje na Saboru metodom upoznavanja drugih s Evanđeljem, ali i

sredstvom oslušivanja i uočavanja tragova Božjeg prolaska kroz druge religijske tradicije.

Ali ne samo da asiški susreti pretaču u dijalošku praksu temeljne elemente saborske teologije religija, već se u njima dogodila sinteza i verifikacija specifičnih temeljnih elemenata teologije religija Ivana Pavla II. Prepoznatljiva su tako u Papinim nastupima, ali i u samoj organizacijskoj strukturi asiških susreta, njegova uvjerenja kao što su npr. inzistiranje na djelovanju Duha prije i izvan biblijskog prostora, njegov pojam "participiranih spasenjskih posredništava" u religijama, njegovo mišljenje kako je Božja želja da povijest čovječanstva postane zajedničko "bratsko putovanje" praćeno međusobnom solidarnošću prema transcendentnom cilju, uvjerenje Pape da je svaka autentična molitva Duhom nadahnuta, njegov čvrsto izneseni stav da je temeljno jedinstvo čovječanstva ukorijenjeno u Božjem spasenjsko-stvaralačkom planu puno izvornije i važnije od postojećih razlika, potom veza mira i transcendentne zadnje stvarnosti koja je "s onu stranu svijeta". Usto su u I. i II. susret u Asizu ugrađena i mnogovrsna intenzivna dijaloško-duhovna iskustva koja je Ivan Pavao II. imao tijekom desetljeća susretanja s pripadnicima svih velikih svjetskih religija, ali i dijaloška iskustva mnogih kršćana, posebice ona stečena na razini međureligijskoga monaškog dijaloga (MID).

Iz rečenoga proizlazi da su asiški susreti zaista uspio plod recepcije saborske teologije, ali i njezinih posaborskih razvoja suočenih s neizbježivom traganja za mirom i nenasilnim suživotom, u čemu je Ivan Pavao II. vidio "znak vremena". Nadati se je i poželjeti da i skori Asiz III., sazvan na inicijativu Benedikta XVI., bude ne tek jedna estetsko-medijski uobličena prigoda za uobičajenu formalnu potvrdu kontinuiteta s prethodnim pontifikatom. Ne bi bilo dobro ni da to bude događaj koji će spomenuti nezadovoljnici Saborom, njegovim otvorenim teološkim pristupom religijama, a time i prethodnim međureligijskim susretima poslije moći iskoristiti za prizivanje hermeneutike drastičnog sužavanja epohalnoga teološkog i duhovnog značenja predstojećeg susreta, ali i prošlih asiških susreta. Nisu li ti susreti za Ivana Pavla II. bili "događaji od tako velikog značenja"?

Službeni program Asiza III. predviđa nazočnost određenog broja nereligioznih ljudi iz znanosti i kulture, tj. ateista i skeptika. Zašto? Zato što smo svi odgovorni za mir. Usto, tumači državni tajnik Vatikana T. Bertone (OR, 3. 7. 2011.), sjećajući se vjerojatno mišljenja kardinala Ratzingera izrečenog u susretu s Habermasom, da kritička racionalnost nevjerujućih može pročistiti religije od

eventualnih degeneracija i neautentičnosti. U tome on vidi sličnost s kritičkim pristupom Biblije onim religijskim elementima koji od Boga udaljuju.

Istina, ta novost nazočnosti ateista na jednomu takvom molitvenom skupu visoke razine zvuči neobično. Čak se spontano javlja pitanje ne želi li se stavljanjem u središte univerzalne odgovornosti za mirom kao i imperativa traganja za njim barem donekle relativizirati teološko-duhovni moment molitve u korist humanističkoga, kulturološkoga karaktera susreta? Možda se nekima čini da bi se time donekle ublažila učestalost veoma izazovnog i ne baš jednostavno rješivog pitanja glede pravoga značenja molitve u međureligijskom kontekstu. Kada se tome doda činjenica da ovaj put asiški susret programatski u molitvenom dijelu privilegira šutnju, spomenuta pitanja ne čine se nemogućima. Želi li se time možda izaći ususret svima onima u Crkvi kojima naglašavanje teološkoga i mističnog momenta u susretima religija stvara probleme? Uostalom, ovih se dana intenzivno radi na pokušaju integracije Lefebvrova bratstva u crkveno zajedništvo. Hoće li to biti moguće ako oni ne prihvate tekst i duh Sabora, ali i "duh Asiza" koji osporavaju, za ne reći demoniziraju? Duh Asiza u sebi sadrži otvorenost spasotvornomu milosnom Božjem djelovanju gdje god se ono događa, posebice u religijskim tradicijama. Stoga je razložito očekivati i od Asiza III. da i on na tragu teološke logike prethodnih susreta pruži uvjereno svjedočenje o životnoj važnosti recepcije Sabora za Crkvu. To bi bio jedan uistinu više nego poželjan prinos izlasku iz trenutačne ne baš male eklezijalne depresije, uvjetovane među ostalim i širenjem iscrpljujućih i blokirajućih kolebanja glede autentične hermeneutike saborskoga puta Crkve u budućnost. Jer taj put se, iako u fazi nedovršene recepcije, pokazao trenutačno najprimjerenijim za ostvarivanje evandeoskog poslanja Crkve u svijetu tako ubrzanih mijena kulturnih paradigmi kakve dosadašnja povijest ne poznaje.

Nikola Bižaca